

Літературне читання: інтерактивні методи і прийоми

Формування читацької компетентності молодших школярів, яка є індивідуальним інтегрованим утворенням, передбачає різні види завдань на перечитування, розуміння, відтворення і зміни текстів, залежно від мети опрацювання, їх жанру, обсягу, складності. У цьому процесі важливо зберегти інтерес до читацької діяльності та пізнавальну активність кожного учня, адже ефект новизни сприймання змісту нового твору є короткочасним. Застосування інтерактивних методів і прийомів, змінюючи роль учнів у навчанні, щоразу зосереджує їхню увагу на новизні міжособистісної взаємодії, що стимулює індивідуальну активність, передбачає можливість відносно вільної комунікації і висловлювання думок, які виникають у дітей у процесі читацької діяльності.

Методику організації інтерактивного навчання визначають суттєві ознаки понять *активність* (лат. *activus* – активний) і *взаємодія* (від англ. – *interaction*). У психології активність особистості розглядається передусім у зв'язку із категоріями діяльності і спілкування. Якщо активність учня реалізується у процесі взаємодії з іншими учасниками пізнавального процесу та навчальним середовищем, він стає суб'єктом пізнавальної і комунікативної діяльності. У таких ситуаціях педагог не повідомляє "готових" знань, бо учні здобувають їх у навчально-комунікативній взаємодії, виявляючи інтелектуальну і комунікативну активність, ініціативність, співпрацюючи один з одним. Такий стиль навчання є базисом для формування у дітей елементів *критичного мислення*, яке за своєю суттю є рефлексивним, передбачає відкритість до нових думок, здатність оцінювати свої та інші міркування критично і водночас толерантно, поважаючи право кожного висловлювати свою позицію.

Вивчення досвіду показує, що інтерактивні засоби дають значно більший ефект, якщо вчитель застосовує їх не епізодично, а в системі уроків, що дозволить не переважувати окремих уроків, упередити надмірне використання одних і тих самих інтеракцій. Важливо також взяти до уваги, що інтерактивна методика мінімізує мовленнєву активність учителя, бо ґрунтується на такій парній, груповій і колективній взаємодії учнів, коли відбувається активне використання комунікативних, інтелектуальних

умінь, виникає обмін думками, обговорення проблем, висловлювання рефлексивних суджень. Позитивно, що в умовах інтерактивного навчання змінюються *функції оцінювальної діяльності вчителя щодо результатів навчання* дітей. Крім суто навчальних досягнень, необхідно звертати їхню увагу на якість співпраці, стимулювати до самооцінки і самоконтролю, висловлювання рефлексивних суджень щодо способів і результатів своєї праці як індивідуальної, так групової чи колективної.

У процесі календарно-тематичного планування вчителю доцільно *завчасно передбачити в системі уроків використання різних методів і прийомів інтерактивного навчання, щоб підживлювати інтерес і пізнавальну активність дітей упродовж усієї теми, розділу, щоб віднайти найбільш адекватні навчальні ситуації для їх застосування.*

Коло методів, прийомів, ситуацій, які передбачають інтерактивну взаємодію, досить широке. Зокрема:

- різні види сюжетних і рольових ігор; ігрові ситуації і завдання;
- аналітичне і прогностичне читання ("вичерпування смислів");
- інсценізація за прочитаним і спостереженнями учнів;
- парна і групова робота в малих і великих групах;
- швидке і коротке висловлювання своєї думки або доповнення, завершення речень ("Мікрофон", "Займи позицію");
- складання тематичних павутинок, асоціативних куштів, сенканів;
- розв'язування морально-етичних задач у процесі дискусії;
- підготовка проектів та їх презентація¹;
- дослідницькі завдання (інтерв'ю, літературна експедиція, віртуальна мандрівка та ін.);
- рефлексивні судження учнів щодо процесу і результатів своєї діяльності (індивідуальні, у парі, групі).

Проілюструємо застосування інтерактивних методів і прийомів у системі уроків з вивчення учнями 4 класу теми "Тарас Шевченко: сторінки життя і творчості".

¹ Див. О.Я.Савченко "Метод проектів на уроках літературного читання" // Початкова школа, 2015. – № 11.

У 4 класі діти вивчають п'ять ліричних поезій, оповідання "Про себе" і твори письменників про життя поета і його творчість. Різноманітність змісту текстів зумовлює варіативність уроків і варіативність організаційних форм навчання. Зокрема, впродовж шести уроків доцільною виявилась участь дітей у таких видах інтерактивної взаємодії: виконання і презентація проекту "Мандрівка шляхами Тараса Шевченка"; віртуальне відвідування Переяслав-Хмельницького "Музею "Заповіту" Т.Г.Шевченка"; групова робота з комп'ютерною презентацією на інтегрованому уроці "Діалог мистецтв", присвяченого вивченню поезії "Рева та стогне Дніпр широкий"; аналітичне перечитування у парах оповідання "Про себе" з метою визначення різних видів тексту (роздум, опис, міркування) і створення у парах і групах сенканів на уроках вивчення ліричних поезій.

Наші спостереження свідчать, що синтезування інтерактивних методів і прийомів із мультимедійними засобами дозволяє створити більш динамічну і яскраву за результатами роботу, у якій діти виявляють різнобічне засвоєння текстової інформації.

Конкретизуємо методичні особливості використання окремих методів і прийомів інтерактивного навчання.

Організація ігрової діяльності в системі уроків може відбуватися з різною метою і у різних формах (сюжетної і рольової гри, ігрової вправи, ігрового завдання, ігрової ситуації) і бути різної тривалості. Наведемо приклад використання сюжетної гри на загальнонавчальному уроці (3 клас).

Мета уроку: перевірити навчальні досягнення учнів за темою "Похвала книгам"; розвивати в дітей бажання читати книжки. Виховувати культуру читання і спілкування; розвивати вміння працювати в групі.

Сюжетна гра: змагання команд Читайликів і Пізнайків.

На попередньому уроці за бажанням дітей було визначено три групи учасників: журі та дві команди: "Читайлики" і "Пізнайки". Команди придумали собі девіз і обрали капітанів. Змагання відбувалося як мандрівка Морем знань, у якому відповідно до змісту розділу визначено острівці: *Прислів'я, Кросворд, Мовні цікавинки, Бібліотечні скарби*, до яких мають доплисти команди. Кожна команда виконувала свої завдання, які капітани витягували із чарівної скриньки. Журі визначало успішність плавання команд Морем знань, визначало переможців. Переможці ті, хто швидше допливе до всіх островів, розв'язуючи завдання, які відповідали назві кожного острова.

Ігрові завдання:

- побудувати *тематичну навутинку*, створити *кущ* на тему, яка пов'язана із змістом прочитаного; наприклад, *слово, дощ, день, джерело, річка, степ* (за розділом "Як не любить той край...");

- розв'язати ребуси, кросворди, анограми за прочитаним;

- скласти сенкан (з французької і англійської мов). Це творче завдання, що має форму короткого "вірша", який складається з п'яти неримованих рядків: 1 – один іменник, це тема вірша; 2 рядок – два прикметника, які передають суттєві ознаки поняття; 3 рядок – три дієслова, які описують типові дії об'єкта; 4 рядок – загальна фраза (вислів), що зв'язана з темою вірша; 5 – завершення, це один іменник, асоціативно зв'язаний із темою (першим словом). Такі завдання доцільно спочатку виконувати колективно, потім у групах, парах. Їх виконання не лише створює інтерактивну взаємодію, а й сприяє різнобічному розгляду об'єкта, скажімо, жанру твору, головного героя, життя письменника, понять-символів. Наведемо приклади сенканів, складених учнями 3 класу ЗНЗ № 1 м. України, вчитель М.І.Кальчук за розділами "Байки", "Поетичні твори".

1. Байка.	1. Вірш.
2. Невелика, повчальна.	2. Цікавий, незвичайний.
3. Пояснює, вчить, веселить.	3. Розвиває, розважає, захоплює.
4. Чужому лихові не смійся.	4. У віршах різні почуття.
5. Мораль.	5. Рими.

Учні 4 класу (ЗНЗ № 101 м. Києва, вчитель Н.Д.Васильківська) до змісту розділу "Що було на початку світу" склали такі сенкани:

1. Міф.	1. Пташка.
2. Грецький, стародавній.	2. Весела, працьовита.
3. Відкриває, захоплює, дивує.	3. Шебече, нагадує, любить.
4. Світове дерево і світове яйце.	4. Завжди летить до свого гнізда.
5. Герої.	5. Радість.

Ігрові вправи: продовжити ланцюжок римованих слів з вірша.

– Хто може до знайдених у вірші рим додати свої? Хто створив найдовший ланцюжок?

– Хто може продовжити діалог дійових осіб вірша?

Ігрова ситуація. Перевірка домашнього завдання у формі конкурсу на краще прочитання вірша, уривка оповідання. Наприклад, *рольова гра:* дітям пропонується уявити себе у ролі диктора радіо чи ТБ, інші учні будуть глядачами, які виявляють своє ставлення до прослуханого оплесками або усталеним висловом (скажімо "захоплює", "далі-далі"), підняттям прапорців відповідних кольорів або інше. У класі може бути "*Крісло автора*", у яке може сісти учень у той момент, коли розповідає про історію створення книги, про автора твору, виставу тощо.

Ігровий прийом "Інтерв'ю". Особливо доцільний на уроках позакласного читання, які присвячені відомому автору і його творам. Наприклад, у 4 класі Всеволоду Нестайку і його "Тореадорам з Васюківки", Володи-

миру Рутківському і його книзі "Ганнуся", Анатолію Костецькому і книзі "Мої і твої таємниці" та ін.

Умови гри: клас поділено на групи: одна група – *Кореспонденти*, а інша – *Читачі*. Діти об'єднані за тим, яку книгу вони прочитали і бажають розповісти про це. Склад команд змінюється протягом гри. *Кореспонденти* запитують *читачів* (якщо це робиться вперше, орієнтовні запитання можна записати на дошці) про книгу, її автора, пропонують комусь з читачів розповісти перед класом про свої враження від прочитаного.

Уроки – за ігровими сюжетами: урок-мандрівка казковими стежинками; урок-КВВ (клуб веселих і винахідливих); урок-вистава за темою розділу; урок-гра: Що? Де? Коли? (за розділами підручників і навчальних посібників "Сторінки для допитливих", "Сторінки історії України"); урок-дослідження (за відомостями про життя письменника, історії створення книги та ін.).

Віртуальна мандрівка розширює межі читацького простору дітей. Це навчально-ігрова мандрівка, яка може відбуватися до музею-садиби письменника, Музею книги і друкарства, на книжкову виставку, у бібліотеку та ін. Вибір об'єкта залежить від теми уроку, підготовки дітей і технічного оснащення класу. Принагідно зазначимо, що у навчальних посібниках "Я люблю читати", "Моя домашня читальня", у методичних рекомендаціях до уроків ми наводимо інформацію щодо організації таких мандрівок. Наприклад, вивчаючи розділ "Від слова – до книги", діти можуть відвідати Музей книги і друкарства України, розташований у давній архітектурній пам'ятці Києво-Печерської лаври – будинку монастирської друкарні, що діяла безперервно з початку XVII століття до початку XX століття (понад 300 років). Віртуальна мандрівка розрахована на молодших відвідувачів Музею. За його експонатами учні наочно ознайомляться з історією книгодрукування, видатними особистостями. Цей захід емоційно і змістовно збагачує знання дітей з даної теми, заохочує до самостійного читання, відкриття суб'єктивно нових знань.

Літературна експедиція учнів може відбуватися у межах відвідування дитячої бібліотеки міста, району, родинної бібліотеки (або бібліотеки знайомих) з метою знаходження книжок, журналів за темою розділу або для узагальнювального уроку; пошуку матеріалів для проекту та ін. За книгами, зібраними під час такої експедиції, у класі створюється виставка книжок, яку діти презентують порізно. Вона також активно використовується протягом вивчення теми (розповіді дітей, есе, малюнки за прочитаним, складання анотацій).

Цікавим і корисним для літературного і мовленевого розвитку дітей є використання методів **інсценізації і драматизації**. Їх розвивальна і навчальна

цінність зумовлені тим, що учні в групі чи колективно розкривають свої творчі можливості, образно зможуть відтворити зміст і емоційно передати своє ставлення, яке не завжди можуть висловити. Зображуючи жестами, мімікою, рухами, інтонацією прочитане, вони наче перевтілюються у героїв творів, набувають досвіду розпізнавання стану інших людей і виявлення своїх почуттів, передають емоційно-ціннісне ставлення до твору. Хоча у дошкільних закладах і у I класі діти вже набувають певний досвід участі у виставах, рекомендуємо проводити на уроках літературного читання час від часу спеціальну підготовку до використання методу драматизації. Зокрема, пропонувати учням завдання:

– знаходити у текстах описи зовнішності, рухів дійових осіб;

– аналізувати ілюстрації до тексту, на яких можна розпізнати настрій персонажів за виразом обличчя, їхніми жестами;

– почергово вимовляти репліки героїв творів, щоб разом визначити найкращу інтонацію; показувати групою "живі картинки" за прочитаним епізодом, зміст яких діти-глядачі мають описати словами;

– читати тільки діалоги героїв творів, пропускаючи слова автора.

За нашими спостереженнями, другокласники захоплено розігрують діалоги з творів: "Ділові розмови" (Г.Бойко), "Кордон" (Л.Вахніна), "Ковалівна" (Л.Компанієць), "Тільки мама" (В.Лучук), "Ялинка" (О.Олесь), "Бузиновий цар" (Л.Костенко), "Рідна гора" (В.Марсюк). Вивчаючи твори усної народної творчості, діти охоче беруть участь у хороводах, сценках із закличками, народних іграх. Наприклад, інсценізації українських народних дитячих пісеньок "Кукуріку, півнику", "Добрий вечір, зайчику", "Щедрівочка щедрувала", "Колядки", "Ой весна, весна днем красна..." та ін.

До деяких сюжетних творів цікавими і корисними можуть бути такі завдання:

– Хто може показати, як сиділа дівчинка над струмком ("Лісовою стежкою" О.Донченко). Хто може показати, який вигляд був у хлопчиків, коли вони спостерігали за мурахами? ("Наше відкриття" О.Буцень). Хто покаже, який вигляд був у Петруся, коли він повчав Мурка? ("Котова наука" Олена Пчілка).

За таким перевтіленням діти прагнуть передати не лише інтонацію, а й пластику, міміку дійової особи, що сприяє глибшому розумінню твору, а отже, і драматизації.

Робота учнів у парі та групі має значний розвивальний ефект, адже систематична участь у такій взаємодії виховує уміння співпрацювати, бути ініціативними, дотримуватись етики поведінки, послідовності виконання. Діти тягнуться на уроці до міжособистісного спілкування, тому вчителю не слід

гальмувати цю природну схильність, а використати її для активізації мовлення, спільної роботи над текстом, розв'язання творчого завдання. Спостерігаючи за учнями під час виконання групових завдань, учитель відкриває для себе чимало нового в їхній поведінці, ставленні до праці й один до одного. В умовах індивідуальної роботи діти прагнуть досягти лише своїх власних цілей, тому успіхи і невдачі однокласників їх мало торкаються. Вони, по суті, працюють один проти одного, адже особистий успіх нерідко протиставляється невдачам інших. У груповій роботі є *позитивна взаємозалежність, бо наявна спільна мета, і всі прагнуть досягти гарного результату*, тому діти навчаються об'єднувати свої організаційні, інтелектуальні й комунікативні уміння, що створює позитивний соціальний досвід.

Щоб процес роботи в групі був успішним, треба додержуватись таких умов:

- **учні** мають бути мотивовані на взаємне навчання: 1) приймати мету роботи; 2) слухати і розуміти один одного; 3) бути відповідальними; 4) розуміти і виконувати свою роль у групі;

- **вчитель:** 1) визначає місце і тривалість групової роботи на уроці; 2) створює позитивну взаємозалежність членів групи (одна мета, яку можна досягти лише спільними зусиллями, єдиний навчальний ресурс, одне заохочення); 3) крім відносно постійних груп, залежно від мети завдання створює групи учнів з різними навчальними можливостями, щоб працювали разом хлопчики і дівчатка; 4) передбачає зміну ролей учнів у груповій роботі (наприклад, щоб під час драматизації п'єси діти могли виконувати різні ролі).

Парну і групову роботу можна застосовувати на уроці два–три рази. У такому разі вчитель каже: "Зараз групи розсипаємо", "Тепер групи збираємо". Кількість дітей у групі залежить від навчальної мети і готовності учнів до виконання даної роботи. Якщо у других класах це, як правило, робота 2–3 учнів, то у 3–4 класах успішно співпрацюють "четвірки", часом доцільно об'єднати п'ять учнів (наприклад, для виконання дослідницького завдання). Добре, щоб групова робота була у змінному складі, тоді виконавці швидше набувають досвід співпраці і співвідповідальності. Інколи ефективно організувати малі групи для експрес підготовки відповідей на проблемне питання, яке виникло у процесі проблемної бесіди. Наприклад, на уроках-роздумах, уроках презентації проектів, проведення віртуальних мандрівок.

У 3–4 класах дітям цікаво у групі підготувати інсценізацію уривка твору, сформулювати свої запитання до тексту, придумати його продовження, доповнення, підібрати прислів'я для узагальнення теми та ін. Спочатку робота в групах нагадує "пташиний базар", діти не відразу сприймають нову

форму роботи, їм складно працювати узгоджено. Тому у процесі оцінювання результатів групової роботи, поряд із навчальними досягненнями учнів, учителю необхідно відзначити і соціальні досягнення: уміння співпрацювати, орієнтуватися у часі, допомогу слабшим, важливість внеску кожного у спільну справу. Добре, щоб діти висловлювали своє ставлення до одержаного результату, помірковували, що їм добре вдалося, що треба врахувати надалі.

Доречні вислови вчителя: "Мені подобається, як ти про це розповів...", "Ми радіємо, що цій групі вдалося так цікаво завершити оповідання...", "Я пишаюсь своїми учнями", "Дякую, що ти спробував розв'язати складніше завдання...", "Саме це я хотіла почути..." та ін. Позитивно сприймають діти невербальні сигнали оцінювання: заохочувальний погляд, дотик, вчасна візуалізація завдання, які є важливим стимулом підтримки їхніх інтелектуальних зусиль.

Якщо дозволяє площа класу, для тривалої групової роботи доцільно змінювати розташування класних меблів, створюючи спеціальні зони, щоб діти сиділи поруч і бачили обличчя інших учасників. У таких групах має бути *лідер*, який повідомляє завдання, пропонує учасникам по черзі висловлюватися, підбиває підсумок роботи; *секретар*, який може щось записати; *посередник*, що стежить за тривалістю роботи; *доповідач*, який презентує одержаний результат. Рекомендувати дітям у відповідях використовувати вислови: "Ми вважаємо, що...", "Це ми зробили так...", "Ми пропонуємо...", "У нас вийшов такий результат...", "Завдання нам сподобалася тим, що...". Вчитель не усувається від роботи груп, а обходить їх, заохочує, у разі потреби надає допомогу.

Після завершення роботи дітей у групах, якщо цього вимагає подальше опрацювання одержаного результату, добре організувати міжгрупову взаємодію виконавців. Її інструментом є "*Діалог – полілог*" (учням можна не повідомляти назви). Під час цієї частини міжгрупового спілкування доцільно, щоб учитель щось занотовував на дошці як опору для подальших міркувань учнів.

Виконання учнями завдань у парі.

Наведемо варіанти завдань для учнів 2 класу за текстами підручника.

– Попрацюйте у парі. Знайдіть у вірші однакові рядки. Прочитайте їх напівголосно один одному. ("У лісовій музичній школі" С.Жупанин).

– Знайдіть на прочитаних сторінках заклички. Розкажіть їх один одному.

– Попрацюйте у парі. Перечитайте вірш. Спробуйте створити свій рядок *новісінкових слів* із словами *сонце, вітер*. ("Словенятко" Н.Кир'ян).

– Прочитайте оповідання мовчки. Знайдіть, скільки разів у ньому вжито слово *хліб*. ("Хліб" Т.Коломієць).

– Робота з прислів'ями на уроці узагальнення. Пари учнів одержують картки, у яких ліворуч написано початок прислів'їв, до них треба дібрати завершення з-поміж частин прислів'їв, що записані праворуч. Варіант картки.

Як хочеш шити, Очам страшно, а Не той молодець, хто починає, Без сокири – не тесляр,		а той, хто кінчає. без голки – не кравець. перш вузлика зав'яжи. руки роблять.
---	--	---

Зберіть прислів'я з розсипаних слів: *добрий, діла, початок, гостре, колить, половина, сердечко, словечко.*

– Попрацюйте разом. Знайдіть у вірші пару римованих слів (один учень починає, другий – завершує). "Я знайшов – ти завершив".

– Розкажіть напівголосно один одному вивчений вірш.

– Доберіть до слів, які виділено у тексті, близькі за значенням ("Легкий хліб". Білоруська народна казка).

– Хто швидше знайде? У скількох реченнях оповідання ужито слово *усміхається*? Назвіть усіх, хто зрадив дитячій усмішці. ("Тетянка усміхається" В. Сухомлинський).

– У тексті є вісім слів, у яких проставлено наголос. Знайдіть їх. Прочитайте напівголосно один одному. ("Жива казка" В. Струтинський).

– Розгляньте картку. Виберіть на ній букви однакового розміру. Назву якого вірша можна з ними утворити?

Приклади завдань для учнів 3 класу.

– Відтворіть назву твору, який ми сьогодні прочитаємо, переставивши у слові склади: *намеі; ловічки-чо; няшсоник*. ("Імена"; "Чоловічки"; "Соняшник").

– Підготуйте разом відповідь на запитання, яке міститься у заголовку твору ("Хто чого вчиться" В. Фетисов. "Хто сьогодні зірка в класі?" М. Чумарна. "Чому кішка так часто вмивається?" "Як видоїти хмару?" А. Григорук).

– Порівняйте малюнок із змістом другого абзаца. Що нового, порівняно із текстом, ви дізнались, розглядаючи його? ("Я хочу сказати своє слово" В. Сухомлинський).

Завдання для аналітичного читання в парі.

– Перегляньте оповідання. Без якого абзаца його зміст буде незрозумілим? Підготуйте довести свою думку.

– Поміркуйте, які слова вірша могли бути його назвою? Чому саме? ("Йтиму садом, полем, а чи лугом..." С. Жупанин).

– Чим цей вірш нагадує казку? Доведіть. ("Задзвонив синенький дзвоник" Т. Коломієць).

– Підготуйте у парі відповіді на запитання за прочитаним твором (один учень вибирає запитання, яке є у підручнику, інший – йому відповідає; потім навпаки. Варіант завдання: діти самі придумують запитання до тексту і адресують їх іншій парі).

– Знайдіть у тексті діалог. Продовжіть його на 2 репліки.

– Знайдіть у тексті роздум. Який настрої героя він передає?

Завдання для роботи учнів у групах.

– Перегляньте сторінки байок Леоніда Глібова з розділу "Байки" (3 клас). У якій казці ви б хотіли змінити кінцівку? Як саме? (Байки: "Чиж та Голуб", "Коник-Стрибунець", "Лебідь, Щука і Рак").

– Підготуйте у групах опис весняного місяця (на вибір), звертаючись до творів розділу "Прийди, весно, з радістю!"

– Підготуйте у групах опис-міркування: *Про що можна дізнатися з цієї книжки*, користуючись алгоритмом:

- уважно розгляньте обкладинку книжки;
- зверніть увагу на заголовок (про що він може розповісти читачеві);
- чи знайомий вам цей автор? На які теми він пише?
- прочитайте анотацію;
- погортайте книжку: які частини тексту зображено на малюнках.

Висновок: про що йдеться у цій книжці, чим вона може зацікавити читачів.

– Створіть *асоціативний куц* із характеристиками дійових осіб за їхніми словами і вчинками. *1 група* – складає характеристику Бабусі. *2 група* – Лиса. *3 група* – Ведмеда. Які риси характеру виявляли ці дійові особи? Які стосунки між ними встановилися? Вивчення п'єси-казки Олександра Олеса "Ведмідь в гостях у бабусі" (3 клас).

"Мікрофон" – часто застосовується як локальний засіб, а також як прийом групового (або колективного) обговорення питання (проблеми, задачі), коли кожен учасник висловлює свою думку, тримаючи в руках уявний "мікрофон". Ним може бути будь-який предмет, який віддалено нагадує мікрофон – олівець, красива паличка тощо. Цей уявний "мікрофон" передається по черзі кожному учаснику групи. Вимога до учнів: говорити коротко, чітко, по суті, не обов'язково повними реченнями, не перебивати один одного, не повторювати сказане (прийом "*Незакінчені речення*"): Швидко закінчити речення, передаючи один одному "мікрофон". *Наприклад:* казки не буває без...; діалогу не буває без...; вірша не буває без...; вистави не буде без....

"Мозковий штурм" – прийом колективного обговорення проблемного питання, що спонукає всіх дітей вільно висловити свої міркування щодо розв'язання певної проблеми, яке може мати різні варіанти. На уроках літературного читання, як правило, це морально-етичні проблеми. Їх доцільно записувати на дошці. Наприклад:

– Чи є у казці відповідь на запитання, яке містить її назва? ("Для чого людині серце"? А. Дімаров).

– Чи завжди хитрість шкодить? Чому хитрощі не люблять совісті? ("Як Наталя у Лисиці хитринку купила" В.Сухомлинський);

– Який іспит витримав клас? ("Горбатенька дівчинка" В.Сухомлинський);

– Чому ніхто з мешканців села не зміг знайти дороги до палацу? ("Дорога, що нікуди не вела" Джанні Родарі).

– Чому зникли "чарівні окуляри"? Чи кожна людина має чарівні окуляри? ("Чарівні окуляри" В.Нестайко).

– Чи залежить важливість слова від його довжини? ("Мова" І.Січовик).

– Придумайте сенкан, який передає ваше ставлення до групової роботи.

В а р і а н т и, створені учнями 4 класу.

1. Команда.	1. Гравці.
2. Дружна, весела.	2. Кмітливі, уважні.
3. Думає, працює, вигадує.	3. Слухаємо, міркуємо, знаходимо.
4. Результат потрібен нам усім.	4. Якщо дієш дружно – не буде суцужно.
5. Успіх.	5. Перемога.

Треба вчити дітей толерантно вислуховувати будь-яку пропозицію членів команди, не можна відразу критикувати і відхиляти думки інших. Аналізуючи різні пропозиції, слід приходити до узгодженого рішення, заохочувати учасників наводити аргументи щодо своєї позиції.

Підсумовуючи, підкреслимо важливість застосування інтерактивних методів і прийомів у системі уроків літературного читання. Їх основні функції: розвивати пізнавальний інтерес, вчити кожну дити-

ну активно і вільно мислити на уроці, набуваючи досвід навчальної співпраці. У системі уроків інтерактивне навчання сприяє гнучкому поєднанню впродовж вивчення теми різних форм індивідуальної, парної, групової, колективної співпраці. Ці засоби мають органічно вплітатися у систему уроків, поєднуючись із бесідою, поясненням учителя, різними видами самостійної індивідуальної роботи учнів. Різноманітність організаційних форм, що передбачає активність навчальної взаємодії учнів, дозволяє організувати на уроках багаторазове продуктивне перечитування текстів, зберігаючи їхній інтерес до цієї діяльності, поглиблюючи їх розуміння.

Л і т е р а т у р а

1. Акпинар Лемура. Інтерактивні технології навчання в початковій школі / Лемура Акпинар. – К. : Слово, 2014. – 285 с.
2. Біда О. А., Кравчук О. В., Кобернік Г. І. Інтерактивні технології навчання в початковій школі. / Біда О. А., Кравчук О. В., Кобернік Г. І. та ін. – Умань: РВЦ "Софія", 2007. – 212 с.
3. Організація дитячої ігрової діяльності в контексті наступності дошкільної і початкової освіти / За ред. Г. С. Тарасенко. – К. : Слово, 2010. – 310 с.
4. Петрик М. Урок літературного читання // Почат. школа, 2015, № 6. – С. 20–22.
5. Пометун О. І. Енциклопедія інтерактивного навчання / О. І. Пометун. – К., 2007. – 144 с.
6. Савченко О. Я. Метод проєктів на уроках літературного читання // Почат. школа, 2015, № 11. – С. 26–31.
7. Савченко О. Я. Сучасний урок: суб'єктність навчання і варіативність структури // Почат. школа, 2011, № 9. – С. 11–15.
8. Третяк О. Методика виховання ціннісного ставлення до людини у молодших школярів. // Почат. школа, № 6, 2016. – С.10–14.
9. Химинець В. В. Інноваційна освітня діяльність / В. В. Химинець. – Ужгород : Інформаційно-видавничий центр ЗІППО, 2007. – 364 с.
10. Шейко Г. К. Інноваційні методи роботи в початковій школі / Г. К. Шейко. – Х. : Ранок, 2008. – 208 с.

ЗАПИТУЄТЕ – ВІДПОВІДАЄМО

До редакції журналу "Початкова школа" надходять запитання від вчителів стосовно конкурсу "Учитель року".

Інформуємо, що згідно з пунктом 6 Постанови Кабінету Міністрів № 900 від 14.09.2005 (зі змінами та доповненнями) всеукраїнський конкурс "Учитель року" проводиться на добровільних засадах.

Рішення про участь у конкурсі "Учитель року" приймає вчитель, а не керівник навчального закладу. Саме вчитель подає районному (міському) оргкомітету заявку про бажання брати участь у конкурсі "Учитель року".

А для об'єктивного оцінювання професійної діяльності вчителя створюється атестаційна комісія (Типове положення про атестацію педагогічних працівників,

затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 06.10.2010 № 930; зареєстровано в Міністерстві юстиції України 14 грудня 2010 р. за № 1255/18550). Комісія вивчає педагогічну діяльність вчителя, який атестується, шляхом відвідування уроків, позаурочних заходів, вивчення рівня навчальних досягнень учнів з навчальних предметів, що викладає педагогічний працівник, ознайомлення з навчальною документацією щодо виконання педагогічним працівником своїх посадових обов'язків, його участі у роботі методичних об'єднань, фахових конкурсах та інших заходах, пов'язаних з організацією навчально-виховної роботи тощо.

Редакція журналу "Початкова школа"